

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

**SOLUȚII PRIVIND FINANȚAREA NECESITĂȚILOR SPECIFICE MEDIULUI DE AFACERI
ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI**

NICHITCIN Corina, asist. univ., USARB

The activity of the business is significantly affected by the effects of the pandemic crisis. During the Covid-19 crisis, economic entities do not have the necessary financial resources to carry out their economic activities on a regular basis. This article will examine the solutions proposed to companies and the population, by the authorities of different states, which would mitigate the consequences of the crisis caused by the pandemic. At the same time, the problems faced by the economic agents from the Republic of Moldova and the measures to support them implemented by the authorities were examined.

Pandemia Covid-19 este o încercare la nivel mondial pentru întreaga omenire. Consecințele acesteia sunt resimțite atât la nivel individual cât și la nivel global, atât prin impactul asupra sănătății umane, cât și prin generarea efectelor negative de ordin social și economic. Prin urmare, este important de a înțelege și estima amploarea impactului pandemiei COVID-19 asupra vieții sociale și economice în scopul dezvoltării măsurilor de atenuare necesare ținerii situației sub control.

Majoritatea organismelor internaționale și cercetătorilor în domeniu au o certitudine comună că această criză va depăși criza precedentă din 2008 și ar putea fi una din cele mai mari în ultimii 50 de ani. FMI a prognozat pentru Moldova o scădere de 3% a PIB pentru 2020. Dar acest scenariu este optimistic. BERD prognozează o scădere de 4%, GET – 6.3% [4, p.1].

Activitatea mediului de afaceri a fost și rămâne a fi semnificativ afectată de efectele crizei pandemice. Ca urmare a restricțiilor instituite în lupta cu răspândirea Pandemiei Coronavirus, agenții economici de peste tot încetinesc activitatea din cauza imposibilității de desfășurare a acesteia în mod obișnuit. Potrivit studiilor efectuate în acest domeniu, cele mai afectate sectoare ale economiei sunt sectorul HORECA, Turismul, Transportul, entitățile economice prestatoare de servicii precum saloanele de frumusețe, sălile de fitness, florăriile etc. Specialiștii estimează că măsurile de izolare vor avea urmări considerabile asupra activității economice. În mod particular, aceste repercursiuni se vor manifesta prin încetinirea activității de producere din cauza perturbării lanțurilor de aprovizionare și reducerii cererii atât interne cât și externe. Pe lângă acestea, creșterea incertitudinilor va exercita o influență nefastă asupra programelor de cheltuieli prognozate de firme și alte investiții private [8, p. 3].

Potrivit studiului „Impactul pandemiei COVID-19 asupra unor activități economice din domeniile serviciilor și întreprinderilor mici și mijlocii” realizat de Secția de științe economice, juridice și sociologie a Academiei Române, Pandemia COVID-19 a afectat masiv întreprinderile mici și mijlocii (IMM) din toată Uniunea Europeană, iar blocajul economic și carantinarea au dus la scăderi severe ale veniturilor, ceea ce a făcut ca multe IMM-uri să fie la limita supraviețuirii. Respectivul studiu scoate în evidență vulnerabilitatea entităților economice din sectorul micului business la „distanțarea socială” comparativ cu alte tipuri de entități. Astfel, la nivelul UE circa 90% dintre întreprinderile mici și mijlocii sunt afectate economic. Circa 30% din totalul IMM-urilor raportează că cifra de afaceri suferă o pierdere de 80%, față de o medie a UE de aproximativ 50% [11, p. 21]. Procentul reducerii cifrei de afaceri ale entităților economice raportat de unele state, membre ale UE se prezintă în următoarea figură:

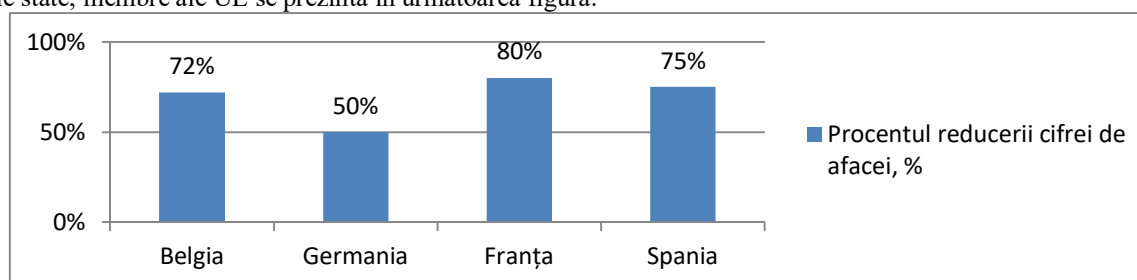

Figura 1. Procentul reducerii cifrei de afaceri în unele state membre ale UE

Sursa: [11, p. 21]

În baza sondajului efectuat de Techleap în Olanda pe un eșantion de 445 de startup-uri, poate fi evidențiat faptul că circa 50% dintre entitățile economice intervievate au venituri drastic diminuate și riscă să rămână fără lichidități în timpul apropiat. Întreprinzătorii afectați de efectele pandemiei au reclamat o nevoie de 100.000 – 400.000 euro pentru finanțarea necesităților curente pentru a supraviețui [11, p. 21].

În această ordine de idei menționăm că în perioada 3-18 iulie 2020 Camera de Comerț Americană din Moldova AmCham Moldova în colaborare cu Secretariatul Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru a efectuat ediția a doua a sondajului „Impactul pandemiei COVID-19 asupra activității companiilor din Moldova: realități, așteptări, acțiuni”. Sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 205 companii din diferite domenii de activitate. Potrivit sondajului, doar 13% din respondenți au raportat o evoluție pozitivă a veniturilor față de aceeași perioadă a anului 2019. Astfel, 6% au resimțit o dinamică pozitivă, iar 7% au resimțit un nivel similar de venituri, în timp ce 40% din respondenți au sesizat diminuarea veniturilor cu mai mult de 50% comparativ cu aceeași perioadă din anul 2019. Respondenții din industriile turism, HoReCa, educație, industria creativă în această perioadă au remarcat o reducere a veniturilor cu peste 50% față de aceeași perioadă

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE

din anul 2019.

Factorii care afectează negativ activitatea agenților economici, identificați conform datelor sondajului „Impactul pandemiei COVID-19 asupra activității companiilor din Moldova: realități, așteptări, acțiuni” sunt prezentați după cum urmează (figura 2).

Printre măsurile întreprinse de către agenții economici în vederea atenuării impactului economic cauzat de pandemie, conform studiului s-a constatat că circa 59% din participanții la sondaj au amânat efectuarea investițiilor strategice, 58% dintre agenții economici intervievați au redus costurile de chirie și cele administrative, 52% au amânat efectuarea investițiilor curente, 48% au redus costurile aferente personalului, 46% au menționat despre reducerea programului de funcționare, 35% s-au orientat către piața online, 21% au creat noi linii de business, 20% au renegociat contractele de credit, 18% au accesat credite de la instituțiile financiare pentru asigurarea capitalului circulant, 16% au suspendat total activitatea economică, iar 9% au creat oportunități de export [5].

Rezultatele sondajului nominalizat evidențiază faptul că în perioada de criză pandemică entitățile economice nu dispun de resurse financiare pentru realizarea investițiilor, atât celor strategice cât și celor curente, constându-se în acest sens schimbarea accentelor în luarea deciziilor de afaceri. Pentru întreprinderi, în această perioadă dificilă, nu mai este o prioritate de a efectua investiții, prioritate fiind supraviețuirea și păstrarea lichidităților pentru acoperirea necesităților curente.

În acest sens, toate statele lumii au venit cu un șir de soluții care ar permite atenuarea consecințelor crizei provocate de pandemie. Planul autorităților cu privire la limitarea impactului negativ asupra mediului de afaceri a cuprins, în principal: antrenarea unor cheltuieli guvernamentale directe, instrumente de sprijin financiar pentru companii, măsuri de ordin fiscal, căi de sprijin specifice pieței muncii, gospodăriilor și grupurilor vulnerabile.

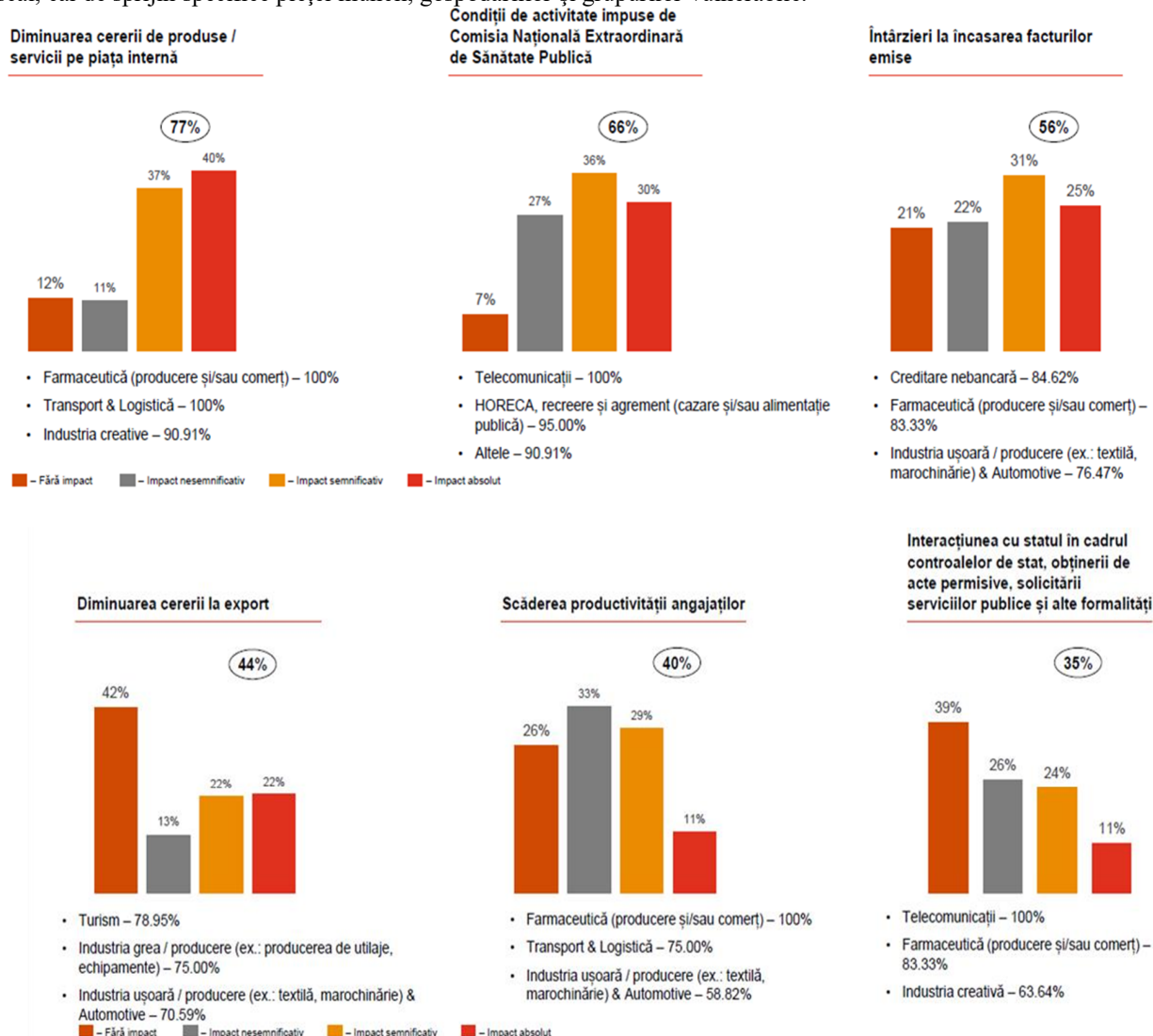

Figura 2. Factorii cu impact negativ asupra activității agenților economici

Sursa: [5]

Măsurile întreprinse de anumite state cu privire la susținerea mediului de afaceri în scopul asigurării acestora cu lichidități pentru a putea finanța necesitățile curente sunt prezentate în continuare.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Tabelul 1. Măsuri de susținere a mediului de afaceri

Statul	Direcții care necesită susținere financiară	Soluții implementate pentru asigurarea măsurilor propuse
SUA	Măsurile de stabilizarea economiei	Adoptarea unui pachet de stimulare a economiei (Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act – CARES Act) în valoare de peste 2 trilioane dolari (Cochrane, E., Gay Stolberg, S., 2020).
	Susținerea micului business	Pentru sectorul IMM (companii care au sub 500 de angajați) sunt prevăzute împrumuturi și garanții în valoare de 367 de miliarde dolari
	Susținerea industriilor grav afectate	Măsurile adoptate prevăd 500 miliarde dolari pentru credite destinate firmelor afectate, din care: 25 miliarde dolari pentru companiile aeriene care transportă pasageri, 4 miliarde dolari pentru companiile aeriene care transportă mărfuri, 17 miliarde dolari pentru companiile care constituie infrastructuri critice. Diferența de 454 miliarde dolari este reprezentată de împrumuturi guvernamentale și garanțiilor de împrumut, inclusiv prin facilități de creditare asigurate de Sistemul Rezervelor Federale (FED).
Statul	Direcții care necesită susținere financiară	Soluții implementate pentru asigurarea măsurilor propuse
China	Susținerea populației	<ul style="list-style-type: none"> - Acordarea a câte 1200 dolari pentru un adult, respectiv 2400 dolari pentru un cuplu, și asistență suplimentară pentru fiecare copil. Ajutorul va fi acordat pentru persoanele cu veniturile anuale de până la 75000 dolari pe an sau 150000 dolari pe an pe familie, scăzând progresiv cu 5 dolari pentru fiecare 100 dolari venituri peste pragul menționat; - Majorarea ajutorului de șomaj cu 600 de dolari pe săptămână, timp de patru luni, în plus față de cuantumul stabilit de fiecare stat în parte.
	Măsurile de stabilizarea economiei	Asigurarea lichidităților suplimentare în valoare totală de 3 550 mld. yuani (circa 497 mld. USD).
	Susținerea companiilor prin: Reducerea poverii fiscale	<ul style="list-style-type: none"> -Reeșalonarea avantajoasă a împrumuturilor existente; -Credite ieftine; -Extinderea perioadelor de rambursare a creditelor pentru împrumuturi totale de 880 mld. yuani (circa 123 mld. USD), doar în luna martie. -Scutirea de TVA a întreprinderilor mici și foarte mici și a gospodăriilor individuale cu activitate industrială și/sau comercială; -Reducerea suplimentară sau eliminarea taxelor de export la anumite mărfuri; -Reducerea sau eliminarea treptată a contribuției companiilor la asigurări sociale; -Eliminarea taxelor de drum; reducerea prețurilor la electricitate și gaze pentru întreprinderi etc.
Germania	Măsuri directe și indirecte de natură fiscală	-Amânarea plăților fiscale; Ajustări ale plăților fiscale anticipate.
	Susținerea companiilor prin:	-Sprijinirea accesului firmelor la împrumuturi bancare accesibile; Crearea Fondului de stabilizare economică (FSE) pentru sprijinul companiilor mari; Creșterea limitei maxime a garanțiilor guvernamentale.
	Susținerea populației	<p>A cordarea de ajutoare sociale, pe baza unei proceduri simplificate, rapide și nebirocratice pentru lucrătorii independenți, micii întreprinzători sau cei cu statut de auto-angajat în microîntreprinderile deținute:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) întreprinderile cu până la cinci angajați pot solicita până la 9.000 de euro, pentru o perioadă de 3 luni; b) întreprinderile cu până la zece angajați pot depune cereri de finanțare de până la 10.000 de euro; c) antreprenorii auto-angajați în microîntreprinderile deținute (angajat unic), liber profesioniștii (persoane fizice care exercită ocupații pe cont propriu), proprietarii de întreprinderi mici ar putea beneficia de subvenții de până la 9.000 de euro. <ul style="list-style-type: none"> -Simplificarea măsurilor de acordare a indemnizațiilor pentru creșterea copilului; -Măsuri de protecție socială pentru combaterea deficitului de personal pe piața muncii.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Rusia	Susținerea sectoarelor afectate de pandemie:	<ul style="list-style-type: none"> -Subvenționarea dobânzilor la creditele bancare acordate IMM-urilor pentru plata salariilor; -Reeșalonarea tuturor creditelor bancare acordate IMM-urilor; -Acordarea de finanțare directă nerambursabilă pentru plățile salariale și plata datoriilor la facturile de utilități; -Reducerea contribuțiilor de asigurări sociale, de la 30% la 15%, și amânarea plății impozitelor și a contribuțiilor sociale, cu excepția TVA; Instituirea moratorului la recuperarea datoriilor, amenzilor, la procedura defalment și la inspecțiile fiscale; Subvenționarea pierderilor înregistrate de companiile de turism, companiile din sectorul transporturilor aeriene și de aeroporturi; -Subvenționarea dobânzilor la creditele bancare (în limita ratei dobânzii de politică monetară) acordate întreprinderilor strategice, pentru finanțarea capitalului de lucru, din care 50% sunt garantate de stat;
-------	--	---

Statul	Direcții care necesită susținere financiară	Soluții implementate pentru asigurarea măsurilor propuse
		-Acordarea de împrumuturi de către Fondul de dezvoltare a tehnologiei pentru producția de echipamente și produse pentru detectarea, prevenirea și tratarea bolilor epidemice producătorilor din acest domeniu la rata dobânzii de 1%.
	Susținerea populației	<ul style="list-style-type: none"> -Reeșalonarea de către băncile comerciale a creditelor persoanelor infectate cu noul virus și celor care au înregistrat o scădere a veniturilor mai mare de 30% față de veniturile din 2019; -Majorarea indemnizației pentru copiii din familii vulnerabile; -Majorarea indemnizației de șomaj la nivelul salariului minim pe economie; -Majorarea salariilor medicilor și asistentelor medicale, care intră în contact cu bolnavii de noul virus.
România	Susținerea micului business:	<ul style="list-style-type: none"> -Renunțarea la rambursarea prefinanțării neutilizate din fondurile structurale (cca. 8 mld. euro), care se adaugă la cele 29 mld. euro, fonduri disponibile; -Micromezanin - măsura prin care statul poate deveni acționar la IMM-urile care nu mai pot rambursa un credit în 5 ani; -Amplificarea programelor de investiții în sprijinul IMM-urilor; -Accelerarea implementării schemei de ajutor de <i>minimis</i> prevăzută în cadrul „Programului național multianual de microindustrializare”.
	Susținerea populației	Sprijin pentru disponibilizații din IMM-uri și lucrătorii independenți cu activități legate de combaterea pandemiei.

Sursa: sintetizat de autor [11, p. 28; 9, pp. 1-19]

Printre alte exemple de măsuri de susținere a mediului de afaceri se evidențiază programul „Împrumut COVID”, inițiat de guvernul Cehiei și finanțat de la buget cu scopul de a sprijini IMM-urile afectate, acoperind până la 90% din cheltuielile eligibile, cu o rată a dobânzii 0%. Împrumutul este între - 600.000 euro, cu o perioadă de maturare de 3 ani, cu rata dobânzii subvenționată la împrumuturi sub 40 mii euro. Totalul alocat 200 mil. euro [11, p. 28]. În Bulgaria, statul acoperă 60% din salariile angajaților aflați în șomaj din cauza situației de urgență; a fost mărit capitalul băncii de dezvoltare BDB cu 500 mil. leva (aprox. 255 mil. euro), pentru a ajuta IMM-urile prin: emiterea de garanții băncilor comerciale pentru lansarea unor scheme flexibile pentru clienții cu dificultăți de plată; finanțarea companiilor aflate în dificultate pentru un plus de lichiditate cu o rată a dobânzii zero; garanțiile de portofoliu cu obiectivul declarat de a asigura o acoperire de până la 80% din garanțiile solicitate de bănci, în principal pentru împrumuturile către IMM-uri cu un istoric de credit bun pe parcursul anului 2019, acoperirea de noi împrumuturi pentru fondul de rulment, plata salariilor, a chiriilor, a cheltuielilor generale [11, p. 27]. În acest sens constatăm că la nivel internațional, guvernele statelor afectate de restricțiile impuse pe perioada pandemiei Covid 19, au implementat măsuri compensatorii care au menirea de a susține atât mediul de afaceri cât și populația, asigurând un sprijin financiar și prin aceasta lichidități suplimentare necesare pentru depășirea perioadei de criză pandemică. Inspirată din experiența internațională, autoritățile din Republica Moldova conform Deciziilor Comisiei pentru Situații Excepționale din lunile martie și aprilie 2020 și a Legii privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative Nr. 60 din 23. 04. 2020, au implementat un set de măsuri de susținere a populației și mediului de afaceri în perioada crizei pandemice, conținutul cărora este sintetizat în tabelul 2.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

Tabelul 2. Măsurile de susținere financiară a mediului de afaceri implementate în Republica Moldova

Direcții de susținere financiară	Soluții implementate pentru asigurarea direcțiilor stabilite
Susținerea mediului de afaceri	<ul style="list-style-type: none"> - Un program de subvenționare a dobânzilor pentru întreprinderile ce contractează credite bancare în perioada 1 mai – 31 decembrie 2020 în valoare maximă echivalentă cu suma cumulativă a plăților salariale din lunile decembrie 2019, ianuarie 2020 și februarie 2020; - Facilitarea rambursării TVA pentru întreprinderile care înregistrează sume TVA sprededucere în perioada ulterioară; - Reducerea cotei TVA de la 20% la 15% pentru sectorul HORECA; - Acordarea unor credite prin bănci comerciale la condiții preferențiale pentru întreprinderile din sectorul micului business, finanțate dintr-un împrumut de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei.
Reducerea poverii fiscale	<ul style="list-style-type: none"> - Amânări de plăți ale impozitelor și raportări financiare; Introducerea unui moratoriu asupra controalelor de stat; - Rambursarea în mărime de 100% sau 60% a impozitelor și taxelor pe salariul plătit angajaților pentru agenții economici care au fost nevoiți să-și sisteze activitatea ca urmare a restricțiilor impuse de autorități și care au instituit șomaj tehnic sau staționare conform prevederilor Codului Muncii pentru perioada stării de urgență.
Susținerea populației	<ul style="list-style-type: none"> - Păstrarea salariului personalului unităților bugetare finanțate de la bugetul de stat calculat în cuantum integral, pe perioada staționării; - Acordarea ajutorului de șomaj în cuantum de 2775 lei, în perioada stării de urgență persoanelor înregistrate cu statut de șomer la una dintre subdiviziunile teritoriale de ocuparea forței de muncă, inclusiv celor revenite de peste hotare; Stabilirea venitului lunar minim garantat în valoare de 1300 lei pentru acordarea ajutorului social pe durata stării de urgență, începând cu luna aprilie 2020. Extinderea dreptului la ajutor social care expiră în perioada stării de urgență, până la ridicarea acesteia; - Majorarea cuantumului venitului lunar minim pentru fiecare copil de la 50% la 75% stabilit pentru familiile defavorizate care au în componența sa copii.

Sursa: sintetizat de autor [1; 2; 3]

Măsurile de susținere nominalizate mai sus sunt completate de un nou Produs de Garantare pentru companiile afectate de criza generată de pandemia COVID-19, lansat de Guvernul Republicii Moldova prin intermediul Fondului de garantare gestionat de ODIMM. Acest instrument financiar presupune un produs de garantare cu condiții preferențiale pentru IMM-uri care poate fi utilizat la contractarea creditelor atât pentru capitalul de lucru, cât și pentru investiții [12].

Totodată, rezultatele sondajului „Impactul pandemiei COVID-19 asupra activității companiilor din Moldova: realități, așteptări, acțiuni” realizat în perioada 3-18 iulie 2020 ne prezintă o situație nefavorabilă în raport cu interesul manifestat de mediul de afaceri față de măsurile de susținere implementate de guvern. Din cele 205 companii care au participat la sondaj în perioada nominalizată circa 76% nu au beneficiat de facilitățile oferite de către stat în vederea atenuării impactului economic al pandemiei Covid-19, doar 3% din respondenți au beneficiat de programul de rambursare al TVA, doar 2% au beneficiat de programul de subvenționare a dobânzilor, 6% au beneficiat de programul de subvenționare a șomajului tehnic și staționare, 14% au beneficiat de prelungirea termenelor de raportare a activității economice și 17% au beneficiat de amânarea raportării și plății taxelor și impozitelor. În același context, printre măsurile așteptate de mediul de afaceri, care urmează a fi întreprinse în scopul atenuării impactului economic al crizei pandemice, în viziunea participanților la sondaj au fost evidențiate următoarele: reducerea impozitelor, taxelor și altor contribuții, vacanțe la plata impozitelor și taxelor, subvenționarea plăților la chirie, eliminarea barierei administrative, introducerea moratoriului la controalele de stat și garantarea creditelor de către stat [5]. În concluzie, se evidențiază certitudinea faptului că efectele crizei pandemice cu care se confruntă societatea la nivel mondial vor fi resimțite o perioadă îndelungată de timp. Măsurile întreprinse de autorități sunt binevenite, iar mediul de afaceri trebuie să fie interesat în a le utiliza pentru a reuși să depășească criza Covid-19. Totodată, în vederea combaterii efectelor COVID-19, autoritățile trebuie să recurgă la o politică macroeconomică mai activă și la pregătirea terenului pentru o eventuală relansare rapidă. Pe lângă reanimarea cererii și ofertei agregate, prin susținerea populației și firmelor, politica macroeconomică anti-criză trebuie să contribuie la restructurarea economiei, prin orientarea acesteia spre valorificarea materiei prime locale, promovarea producției de bunuri și servicii și valoare adăugată sporită și orientate spre export. [7, p. 4]. În acest sens, urmează a fi întreprinse măsuri de susținere a recuperării rapide și echitabile a mediului de afaceri afectat de șocul fără precedent produs de criza pandemică, având ca scop restabilirea rapidă a lanțului de aprovizionare, care a fost întrerupt în urma măsurilor de izolare obligatorii și consolidarea competitivității entităților economice autohtone.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Legea privind instituirea unor măsuri de susținere a activității de întreprinzător și modificarea unor acte normative Nr. 60 din 23. 04. 2020. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 108-109 din 25.04.2020*. [on-line] [citat 06.11.2020].

Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121284&lang=ro

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA
DURABILĂ A ECONOMIEI REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

2. Dispoziția nr. 16 din 10 aprilie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova [on-line] [citată 06.11.2020]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_nr_16.pdf
3. Dispoziția nr. 3 din 23 martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova [on-line] [citată 06.11.2020]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.3_anexa.pdf
4. GAIBU, S. Criza COVID-19: Prioritățile investiționale ale Moldovei pentru relansarea economiei. [on-line] [citată 05.11.2020]. Disponibil: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Prioritatile_investitionale_ale_Moldovei_pentru_relansarea_economiei.pdf
5. Impactul pandemiei COVID-19 asupra activității companiilor din Moldova: realități, așteptări, acțiuni. Ediția august 2020. [on-line] [citată 05.11.2020]. Disponibil: https://www.amcham.md/st_files/2020/08/14/COVID-19%20Business%20Impact%20Aug.20.pdf
6. Impactul pandemiei COVID-19 asupra activității companiilor din Moldova: realități, așteptări, acțiuni - 30 martie - 6 aprilie 2020. [on-line] [citată 04.11.2020]. Disponibil: https://www.amcham.md/st_files/2020/04/16/6AmCham%20COVID%20Business%20Impact.pdf
7. LUPUȘOR, A. Politica macroeconomică anti-criză: din defensivă în ofensivă pentru combaterea efectelor COVID-19. Comentariu economic. [on-line] [citată 05.11.2020]. Disponibil: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/Comentariu_economic_solutii-anticriza.pdf
8. LUPUȘOR, A., PÎNTEA, D., GAIBU, S. COVID-19: Cum salvăm economia națională și pregătim terenul pentru o relansare post-criză. [on-line] [citată 30.10.2020]. Disponibil: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/COVID-19_Cum_salvăm_economia_națională_și_pregătim_terenul_pentru_o_relansare_post-criză_2.pdf
9. MOAGĂR POLADIAN, S. et al. Măsuri economice propuse de state în contextul internațional generat de criza COVID-19. Posibile soluții pentru România. București: Academia Română, 2020. 40 p. [on-line] [citată 04.11.2020]. Disponibil: https://acad.ro/SARS-CoV-2/doc/d18-Masuri_economice_posibile.pdf
10. Moldova Subiect special: Sunt companiile din Moldova pregătite pentru o recuperare rapidă? [on-line] [citată 05.11.2020]. Disponibil: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/189131588803269697-0080022020/original/MEUSpring2020SpecialFocusMay072020RO.pdf>
11. MUSCALU, I.S. et al. Impactul pandemiei COVID-19 asupra unor activități economice din domeniile serviciilor și întreprinderilor mici și mijlocii. București: Academia Română, 2020. 46 p. [on-line] [citată 01.11.2020]. Disponibil: <https://acad.ro/SARS-CoV-2/doc/d12-ImpactCOVID-19-serviciiiIMM.pdf>
12. Un nou produs de garantare pentru companiile afectate de criza pandemică. [on-line] [citată 04.11.2020]. Disponibil: <https://odimm.md/ro/presa/comunicate-de-presa/4747-un-nou-produs-de-garantare-pentru-companiile-afectate-de-criza-pandemica>